

Etický kódex novinára

PREAMBULA

Slovenský syndikát novinárov vzdávajúc úctu tvorcom prvého Etického kódexu z roku 1990, rešpektujúc zmeny v domácom aj zahraničnom mediálnom prostredí, nadväzujúc na etické kódexy svetové, európske, aj domáce, vnímajúc ohrozenie mravných štandardov novinárskej tvorby, rešpektujúc význam Etického kódexu pre novinársku prácu aj slovenské mediálne prostredie, prijíma tieto záväzné etické štandardy.

I. Zámer

1. Zámerom Etického kódexu je:

a) stanoviť záväzné pravidlá správania pre členov Slovenského syndikátu novinárov (ďalej len „SSN“) a iných profesijných organizácií, vydavateľstiev, vysielateľov, tlačových agentúr, poskytovateľov informačnej služby, internetových portálov, redakcií, či jednotlivcov, ktorí sa rozhodnú k nemu pristúpiť,

b) slúžiť ako návod pre ostatných profesionálnych aj amatérskych redaktorov, komentátorov, editorov, kameramanov, fotografov, grafikov, bloggerov, či iných autorov, ktorí sa podieľajú na vytváraní mediálnych obsahov v televízii, rozhlase, tlači, alebo na internete,

c) informovať verejnosť o zásadách novinárskej práce.

2. Organizácie a redakcie, ktoré k Etickému kódexu pristúpia, môžu prijať, alebo si ponechať v platnosti vlastné etické kódexy.

II. Základné hodnoty

1. Pre prácu novinára sú prvoradé hodnoty osobnej slobody, spravodlivosti a slušnosti. Vo svojej práci sa snaží o presadenie týchto hodnôt v spoločnosti.

2. Hlavnými zásadami, ktorými sa novinár riadi vo svojej práci, sú nestrannosť, vyváženosť, objektivita, poctivosť, čestnosť, pravdivosť, zodpovednosť a dôsledné overovanie faktov.

III. Novinár a verejnosť

1. Novinár je povinný dôsledne si overiť každú informáciu, ktorú zverejní. Informácie si spravidla overí aspoň z dvoch od seba navzájom nezávislých zdrojov.

2. Novinár je povinný vždy uvádzať zdroj svojich informácií, ak nie sú tieto informácie všeobecne známe, alebo sa nepovažujú za všeobecne známe v odvetví, ktorému sa novinár venuje. Zdroj neuvádza v prípade použitia utajeného alebo dôverného zdroja. Takýto zdroj môže použiť v súlade s ustanoveniami tohto kódexu o využití mimoriadnych zdrojov, ktoré sú uvedené nižšie.

3. Novinár nezverejňuje žiadne informácie, o ktorých vie, že sú nepravdivé.

4. Za pravdivosť a správnosť textových, zvukových, zvukovoobrazových a obrazových agentúrnych informácií zodpovedajú agentúry a novinári nemajú povinnosť ich overovať. V prípade pochybnosti o správnosti údajov z agentúrneho servisu je novinár povinný informáciu overiť u ďalšieho nezávislého zdroja.

5. Novinár nikdy nemanipuluje s textovými, obrazovými, zvukovoobrazovými či zvukovými záznamami ani fotografiami. Prípustné sú len tie technické úpravy, ktorých cieľom je zlepšiť ich kvalitu, či zrozumiteľnosť. Koláže, montáže, rekonštrukcie či ilustračné záznamy musia byť jasne označené.

6. Titulky článkov alebo programov nesmú byť zavádzajúce, ani nepravdivé. To isté platí pre upútavky a reklamy, ktorými sa články a programy propagujú.

7. Komentáre a názory musia byť jasne označené a odlišené od spravodajstva a faktov. Ani v komentári novinár neuvádza názory, ktoré protirečia faktom.

8. Inzercia a platené oznamy musia byť jasne označené. Novinár nesmie svojím menom podpísať alebo pod svojím menom zverejniť platenú

inzerciu alebo oznam, ktoré by mohli vyvolávať dojem, že ide o nezávislé autorské dielo novinára.

9. Novinár nesmie vydávať svoje staršie dielo za nové.

10. Novinár pri výkone svojej práce alebo v súvislosti s ňou neprijíma dary alebo iné výhody, ktoré by mohli ohroziť jeho nestrannosť a objektivitu, alebo ktoré sa dajú chápať ako pokus o ovplyvnenie jeho

práce. Výnimkou z tohto pravidla sú bežne poskytované drobné reklamné predmety a občerstvenie na tlačových konferenciách a iných podujatiach určených verejnosti a zástupcom médií.

11. Ak náklady na cestu novinára, iné výhody alebo ich časť hradil niekto iný než novinár alebo jeho redakcia, primeranou formou na to upozorní čitateľa, poslucháča, alebo diváka. Prijat' tieto výhody môže novinár iba v tom prípade, že by inak nemal možnosť informovať o významnej udalosti.

12. Novinár má právo na osobnú integritu. Ak sa ocitne v konflikte záujmov, najmä ak pracuje na úlohe, ktorá sa týka jeho rodiny, blízkych, obchodných alebo podnikateľských záujmov, informuje o tom redakciu. Ak redakcia rozhodne, že napriek konfliktu záujmov má novinár na úlohe ďalej pracovať, primeranou formou o tom informuje verejnosť.

13. Ak sa redakcia ocitne v konflikte záujmov, napríklad ak informuje o aktivitách svojho majiteľa, primeranou formou o tom informuje verejnosť. Novinár nesmie využiť vo svoj prospech informácie, ktoré získal pri výkone práce, pokiaľ neboli zverejnené.

14. Novinár nevyužíva výsady vyplývajúce z jeho povolenia pre svoj súkromný prospech, nepreukazuje sa novinárskym preukazom alebo uvedením príslušnosti k médiu v situáciách, ktoré nesúvisia s priamym výkonom jeho povolenia.

15. Novinár sa politicky neangažuje, ak by jeho politická činnosť mohla viesť ku konfliktu záujmov a spochybníť jeho nestrannosť alebo objektivitu.

16. Ak novinár zistí, že zverejnil nesprávnu informáciu, je povinný spraviť všetko pre jej bezodkladnú opravu aj bez vyzvania ktorejkoľvek z dotknutých strán alebo redakcie.

IV. Novinár a objekt jeho záujmu

1. Novinár bez súhlasu dotknutej osoby nesmie písať, hovoriť o skutočnosti a zobrazovať skutočnosť tak, aby zasahoval do súkromného života dotknutej osoby; môže tak urobiť iba v prípade, že verejný záujem si vyžaduje poznať jej súkromie; nesmie znížovať jej dobré meno, česť a dôstojnosť, pokiaľ osoba sama nevyvoláva podozrenie, že postupuje protizákonne alebo vzbudzuje pohoršenie.

2. Novinár rešpektuje prezumpciu neviny. Celé mená ľudí podozrivých z trestnej činnosti zverejňuje len v prípade, že zverejnenie ich mena predstavuje dôležitý verejný záujem.

3. Novinár nepodnecuje nenávisť, ani diskrimináciu založenú na rase, svetonázore, náboženskom vyznaní, etnickom pôvode, veku, sociálnom postavení, pohlaví či sexuálnej orientácii. O príslušnosti ľudí k menšine informuje iba v prípade, že táto informácia je v kontexte daného príspevku relevantná.

V. Novinár a zdroj informácií

1. Novinár získava textové, zvukové, zvukovoobrazové a obrazové záznamy a podklady pre články a iné diela tak, aby bolo zrejmé, že je novinár a neskrýva svoje celé meno a príslušnosť ku konkrétnemu médiu. Na nahrávanie telefonického rozhovoru vopred upozorní.

2. Novinár dodržiava príslušby ochrany dôverného zdroja, kým ho tejto povinnosti nezbaví informátor.

3. Na verejných vystúpeniach a zhromaždeniach je novinár oprávnený robiť textové, zvukové, zvukovo-obrazové aj obrazové záznamy bez

výslovného súhlasu vystupujúcich osôb, ak nedochádza k porušeniu autorských práv alebo práv súvisiacich. Novinár môže rovnako

postupovať aj pri vyhotovovaní záznamov a zbieraní informácií na verejných priestranstvách.

4. Novinár pristupuje so zvýšenou citlivosťou a zodpovednosťou k osobám, ktoré nemajú skúsenosti s komunikáciou s novinármi, nevedomujú si dôsledky svojho konania, alebo sa ocitli v obzvlášť zložitej životnej situácii, najmä k obetiam či svedkom zločinov a tragédií.

5. Maloletých a deti využíva ako zdroj informácie len vo výnimočných prípadoch a s osobitným ohľadom.

6. Novinár má povinnosť chrániť súkromie a záujmy osôb uvedených v predchádzajúcom odseku a nezneužívať ich dôveru. Túto povinnosť môže porušiť iba v prípade, že sa nedá inak naplniť dôležitý verejný záujem.

7. Novinár nie je povinný pristúpiť na požiadavku dodatočnej korekcie, nezverejnenia či neodvysielania informácie získanej v súlade s týmto

kódexom zo strany respondenta, ktorý predtým so zverejnením súhlasil. V odôvodnených prípadoch môže ešte pred začiatkom rozhovoru akceptovať dohodu o jeho následnej autorizácii. Ak respondent požaduje autorizáciu, novinár je povinný ho informovať, že v rámci nej je možné len spresnenie

priamych citácií respondenta, nie zmena významu odpovedí alebo vyčiarknutie odpovedí, ktoré v pôvodnom rozhovore odznegli.

8. Autorizácia záznamu či textu sa obmedzí výlučne na vyjadrenia, ktoré poskytol samotný respondent. Novinár nepristúpi na dohodu, ktorá by respondentovi umožnila súhlasiť s použitím jeho vyjadrenia až v kontexte celého programu alebo článku.

9. Za okolností, ktoré sú uvedené nižšie, môže novinár vo svojej práci použiť aj mimoriadne prostriedky. Nimi sa rozumejú:

- a) použitie utajených spôsobov zhromažďovania informácií, vrátane skrytej kamery či mikrofónu,
- b) použitie utajených a dôverných zdrojov,
- c) zverejnenie neoverených informácií,
- d) zverejnenie informácií zo súkromia osôb, ktoré nie sú verejne činné a ich súkromie je inak chránené.

10. Mimoriadne prostriedky novinárskej práce je možné použiť iba v prípade, že ich použitie smeruje k naplneniu dôležitého verejného záujmu a že tento záujem nebolo možné uskutočniť iným spôsobom.

11. Využitie mimoriadnych prostriedkov novinárskej práce musí byť schválené na najvyššej úrovni redakčného riadenia.

12. Pod dôležitým verejným záujmom sa rozumie taký záujem, ktorý prináša významný prospech všetkým alebo mnohým občanom.

Dôležitým verejným záujmom je najmä:

- a) zabránenie zneužívaniu verejnej moci,
- b) riadne fungovanie politického systému a spoločenských inštitúcií,
- c) ochrana života, zdravia, bezpečnosti a majetku občanov,
- d) ochrana morálky a základných spoločenských hodnôt.

13. Použitie mimoriadnych prostriedkov musí byť pri zverejnení textu alebo odvysielaní programu, pri ktorých príprave bolo použité, vysvetlené čitateľom, poslucháčom a divákom.

VI. Novinár a redakcia

1. Novinár v riadiacej pozícii aktívne podporuje dodržiavanie tohto kódexu.

2. Redakcie a novinári v riadiacich pozíciách chránia slobodu prejavu novinára a v prípade potreby mu v rámci svojich možností zabezpečujú primeranú právnu ochranu.

3. Novinára nemožno nútiť k takej činnosti a k podieľaniu sa na tvorbe takých stanovísk, ktoré by zásadne odporovali jeho svedomiu; pre uplatnenie tohto práva nesmie byť novinárovi spôsobená ujma na iných právach.

4. Príspevok určený na uverejnenie, ktorého obsah bol redakčne upravený tak, že sa zmenil jeho pôvodný zmysel, možno uverejniť len so súhlasom autora.

5. Takýto súhlas sa vyžaduje aj vtedy, ak sa príspevok má uverejniť pod značkou, pseudonymom alebo anonymne. Autorom je v tomto prípade aj osoba, s ktorou robí novinár rozhovor, pokiaľ sú jej odpovede uvedené ako priama reč.

6. Novinár je povinný poskytnúť súčinnosť v súdnych sporoch a správnych konaniach vedených proti jeho kolegom, zamestnávateľom či redakciám, ak takéto konania súvisia s jeho prácou.

7. Redakcie a novinári v riadiacich pozíciách rešpektujú názorovú rôznorodosť a rovnosť príležitostí bez ohľadu na pohlavie, vek, rasu, národnosť, etnický pôvod, sociálne postavenie, sexuálnu orientáciu, vierovyznanie, politickú, spoločenskú a kultúrnu príslušnosť novinárov.

VII. Novinár a kolegovia

1. Novinár nesmie vydávať cudzí text, fotografiu či iné dielo alebo záznam za vlastné.

2. Ak chce novinár uverejniť rovnaký alebo podobný príspevok vo viacerých médiách, musí na to médiá upozorniť.

3. Novinár má povinnosť odhaľovať a zverejňovať neetické a protiprávne konanie svojich kolegov.

VIII. Cenzúra

1. Cenzúrou sa rozumie obmedzenie, potlačenie, alebo nezverejnenie informácie, obrazu, či záznamu, ak k nemu došlo z politických, obchodných či osobných dôvodov.

2. Cenzúra je nezlučiteľná s etickými pravidlami novinárskej práce a zakazuje sa.

3. Vedenie každej redakcie má právo rozhodovať o témach, ktorým sa členovia a prispievatelia redakcie budú venovať, určovať spôsob ich

spracovania a rozhodnúť o nezverejnení diela. Redigovanie ani editovanie textov, obrázkov, programov a iných zvukových a obrazových diel sa nepovažuje za cenzúru.

4. Redigovaním sa rozumie úprava textu, zvukového, zvukovo-obrazového alebo obrazového záznamu z hľadiska významovej štruktúry, dramaturgickej výstavby, vecnej a faktickej presnosti, gramatickej správnosti a zrozumiteľnosti.

5. Editovaním sa rozumie riadenie celého procesu získavania a spracovania informácií určených pre vydanie alebo vysielanie, rozhodovanie o ich uverejnení alebo zaradení do vysielania, dĺžke, žánri, poradí, v akom sú uverejnené alebo odvysielané a kontexte, v ktorom sú zverejnené.

IX. Pristúpenie ku kódexu

1. K tomuto Etickému kódexu môže pristúpiť akákoľvek profesijná organizácia, vydavateľstvo, vysielateľ, tlačová agentúra, poskytovateľ informačnej služby, internetový portál, redakcia či jednotlivец, ak zašle SSN oznam o svojom pristúpení. Rovnakým spôsobom môže svoje pristúpenie zrušiť.

2. Zoznam organizácií a osôb, ktoré k Etickému kódexu pristúpili, zverejňuje SSN na svojej webovej stránke, kde je zverejnené aj aktuálne znenie Etického kódexu.

X. Prechodné a záverečné ustanovenia

1. Tento Etický kódex schválil 9. snem SSN 5. novembra 2010 a účinnosť nadobúda 1. januára 2011.

2. Tento Etický kódex nahrádza Etický kódex Slovenského syndikátu novinárov z 19. 10. 1990.

3. Tento etický kódex bol schválený pod názvom Etický kódex SSN dňa 26. januára 2011 po tom, čo sa k nemu pripojili ďalšie novinárske a profesijné organizácie i redakcie, schválilo Predstavenstvo zmenu jeho názvu na Etický kódex novinára.